

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

20\ 11\2016

ΚΕΙΜΕΝΟ: Υπάρχει ιδανικός ομιλητής της γλώσσας;

Δεν υπάρχει στη γλώσσα «ιδανικός ομιλητής». Θα διατυπώσω εδώ μερικές σκέψεις για το θέμα αυτό, τις οποίες θέτω στην **κρίση** των αναγνωστών.

Κατ' αρχάς, τι θα σήμαινε και ποιος θα χαρακτηριζόταν «ιδανικός ομιλητής»; Θα ήταν, νομίζω, αυτόνοτα αυτός που κατέχει πλήρως τη μητρική του γλώσσα σε όλα τα επίπεδα και που τη χρησιμοποιεί άψογα στον προφορικό και τον γραπτό του λόγο. Τι σημαίνει όμως αυτό στην πράξη; Ότι γνωρίζει άριστα όλο τον **λεξιλογικό θησαυρό** μιας γλώσσας, όλο τον γραμματικό μηχανισμό και όλες τις δυνατές συντακτικές λειτουργίες της γλώσσας. Ακόμη, ότι γνωρίζει την ιστορική γραφή (ορθογραφία) όλων των λέξεων και τύπων και, το κυριότερο, ότι γνωρίζει όλο το φάσμα εφαρμογής των χρήσεων λέξεων, τύπων και συντακτικών δομών στα διάφορα επίπεδα της **πραγματικής επικοινωνίας**. Αν, λοιπόν, σκεφθούμε τον όγκο, τις διαστάσεις και την πολυπλοκότητα αυτής της γνώσης, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί είναι **ανέφικτο** να υπάρξει «ιδανικός ομιλητής», δηλαδή ένα ιδανικό πρότυπο γνώσης και χρήσης μιας συγκεκριμένης γλώσσας.

Αυτό που υπάρχει είναι ο «προσεκτικός ομιλητής», δηλαδή ο ευαίσθητος χρήστης, που πασχίζει **ακατάπαυστα** να αρθρώνει ποιοτικό λόγο. Είναι αυτός που καλλιεργεί και εμπλουτίζει συνεχώς τη **γνώση** του στη γλώσσα με διαβάσματα και ακούσματα, με συνεχή άσκηση στην παραγωγή και κατανόηση κειμένων (προφορικών και γραπτών), με **εντατική προσπάθεια** για κατάλληλες επιλογές σε όλα τα επίπεδα, με ανεπτυγμένο γλωσσικό αίσθημα και διά βίου μαθητεία στη γλώσσα. Είναι αυτός που πιστεύει στη γλώσσα του ως αξία, δηλαδή ως φυσικό συμπλήρωμα της σκέψης του, ως **πολιτιστική κληρονομιά** του και, τελικά, ως ταυτότητα. Είναι ο ομιλητής που έχει συναίσθηση ότι στην αναμέτρησή του με τη γλώσσα είναι εκ των προτέρων «ηττημένος», επιμένει όμως να αγωνίζεται για μια «αξιοπρεπή ήττα», στην οποία ο λόγος του δε θα έχει, κατά το δυνατόν, προδώσει τη σκέψη του, αξιοποιώντας τις δυνατότητες που του παρέχει η γλώσσα του. Χρειάζεται **ταπεινοσύνη** και αίσθηση ορίων για να έχει ο ομιλητής επίγνωση των πεπερασμένων δυνάμεών του σε σχέση με τον κολοσσό κάθε **φυσικής** γλώσσας, ιδίως μιας πολιτιστικά καλλιεργημένης γλώσσας που συμβαίνει να είναι η Ελληνική.

Ωστόσο, αυτή η αδυναμία είναι συγχρόνως και μια διανοητική πρόκληση για κάθε ομιλητή να κατακτήσει τη γλώσσα του σε τέτοια έκταση και τόσο βάθος, ώστε να εξασφαλίσει τη μεγαλύτερη δυνατή **ποιότητα στον λόγο** του. Ο Βιτγκενστάιν δε μας έχει

διδάξει μόνο ότι τα όρια του κόσμου μας είναι τα όρια της γλώσσας μας, αλλά μας έχει εμψυχώσει ότι μπορούμε να εκφράσουμε καθαρά με τη γλώσσα μας ό,τι συλλαμβάνουμε καθαρά με τον νου μας. Η καθαρότητα της σκέψης μας, δηλαδή, εξασφαλίζει και την ποιότητα του λόγου μας. Άλλη πρόκληση αυτή, άλλος παράλληλος αγώνας. Αυτός όμως ο διπλός αγώνας δικαιώνει την ύπαρξή μας και, στην πράξη, χαράσσει τα όρια της ελευθερίας μας που είναι συνυφασμένα με τη σκέψη και τη γλώσσα μας. Αυτός ο αγώνας και αυτή η αγωνία εκφράζονται με αποπλιστική απλότητα και ευθυβολία στα λόγια του μεγάλου στοχαστή - ποιητή, του Διονυσίου Σολωμού, «μήγαρις (= μήπως τάχα) πως έχω άλλο τι στον νου μου πάρεξ (= εκτός από) ελευθερία και γλώσσα».

Γ. Μπαμπινιώτης, εφ. Το Βήμα, 2014 (διάσκευή)

Θέματα :

A 1. Για ποιον λόγο, σύμφωνα με τον συγγραφέα του κειμένου, δεν είναι δυνατόν να υπάρξει «ιδανικός ομιλητής» της γλώσσας; (60 -80λέξεις).

Μονάδες 10

A 2. Ποιος θεωρείται «προσεκτικός ομιλητής» της γλώσσας και με ποιους τρόπους ο ομιλητής μπορεί να καλλιεργεί και να εμπλουτίζει τη γνώση του στη γλώσσα; (80- 100 λέξεις)

Μονάδες 10

B 1. Να βρείτε τα δομικά μέρη και τον τρόπο ανάπτυξης της β' παραγράφου του κειμένου.

Μονάδες 5

B 2. Να βρείτε πώς επιτυγχάνεται η συνοχή μεταξύ των παραγράφων του κειμένου.

Μονάδες 5

B. 3. « Ο Βιτγκενστάιν δε μας έχει διδάξει μόνο»

« Η καθαρότητα της σκέψης μας, δηλαδή, εξασφαλίζει και την ποιότητα του λόγου μας»
Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης στις παραπάνω προτάσεις και να τις μετατρέψετε στην αντίθετη.

Μονάδες 5

B 4. Να βρείτε στο κείμενο δύο παραδείγματα ποιητικής λειτουργίας της γλώσσας.

Μονάδες 5

B 5. Να γράψετε τα συνώνυμα των λέξεων: ιδανικός, κρίση, ακατάπαυστα, ανέφικτο, εμψυχώσει.

Μονάδες 5

B 6. Να γράψετε τα αντώνυμα των λέξεων : ανέφικτο, γνώση, ταπεινοσύνη, φυσικής, ελευθερίας.

μονάδες 5

Γ. Λαμβάνετε μέρος σε διαδικτυακή συζήτηση με συμμαθητές σας από διάφορες περιοχές της Ελλάδας . Απαντώντας σε έναν από αυτούς , ο οποίος δυσανασχετεί με τα γλωσσικά σχολικά μαθήματα , να συντάξετε ένα κείμενο (300 - 400 λέξεων) στο οποίο να εξηγείτε τη σημασία που έχει για τη ζωή των νέων η γνώση και η σωστή χρήση της μητρικής τους γλώσσας. Επίσης να προτείνετε τρόπους με τους οποίους το σχολείο θα μπορούσε να βελτιώσει την παρεχόμενη στους μαθητές του γλωσσική εκπαίδευση.

Μονάδες 50

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΕΥΚΚΛΕΙΔΗΣ

Ενδεικτικές απαντήσεις :

A1. Σύμφωνα με τον συγγραφέα του κειμένου , δεν είναι δυνατόν να υπάρξει «ιδανικός ομιλητής» της γλώσσας . Διότι ιδανικός ομιλητής θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μόνον αυτός που γνωρίζει το σύνολο του λεξιλογίου μιας γλώσσας , όλους τους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες , την ορθογραφία της και που έχει την ικανότητα όλη αυτή τη γνώση να την εφαρμόζει με επιτυχία στην πραγματική επικοινωνία . Επομένως , είναι τέτοιο το πλήθος και η πολυπλοκότητα αυτών των γνώσεων και των ικανοτήτων , ώστε δε θα μπορούσε να τις διαθέτει ένα κα το αυτό άτομο.

A 2. Σύμφωνα με τον συγγραφέα του κειμένου «προσεκτικός ομιλητής» της γλώσσας είναι ο ευαισθητοποιημένος χρήστης , αυτός , δηλαδή , που αφενός προσπαθεί να βθαίνει συνεχώς τη γλωσσική του παιδεία κα να εκφράζεται με τη μεγαλύτερη δυνατή ποιότητα , αφετέρου αντιλαμβάνεται τη γλώσσα όχι μόνο ως κώδικα επικοινωνίας , αλλά και ως τμήμα της ατομικής και συλλογικής του ταυτότητας . Η καλλιέργεια και ο εμπλουτισμός των γλωσσικών γνώσεων του ομιλητή μπορεί να επιτευχθεί μέσω της στενής επαφής του με αυθεντικά «κείμενα» , γραπτά και προφορικά .

B 1. Θεματική περίοδος = « Κατ' αρχάς ... ιδανικός ομιλητής».

Λεπτομέρειες = « Θα ήταν , νομίζω , ... της πραγματικής επικοινωνίας»

Κατακλείδα = « Αν, λοιπόν , σκεφθούμε ... μιας συγκεκριμένης γλώσσας»

Τρόπος ανάπτυξης : Ορισμός (ορίζεται ο ιδανικός ομιλητής και καταγράφονται τα χαρακτηριστικά του).

B 2. §1 - §2 : Κατ' αρχάς . Δηλώνει χρόνο, χρονική ακολουθία.

§2 - §3 : επανάληψη της λέξης «υπάρξει»

§3 - §4 : Ωστόσο . Δηλώνει αντίθεση.

B3. Η σύνταξη και στις δύο προτάσεις είναι ενεργητική .

Παθητική σύνταξη:

« Δεν έχουμε διδαχθεί μόνο από τον Βιτγκενστάιν»

« Η ποιότητα του λόγου μας εξασφαλίζεται , δηλαδή, και από την καθαρότητα της σκέψης μας»

B 4. « λεξιλογικό θησαυρό μιας γλώσσας»»

« στην αναμέτρησή του με τη γλώσσα»

«με τον κολοσσό κάθε φυσικής γλώσσας»

B 5. ιδανικός = ιδεώδης , κατάλληλος

κρίση = άποψη , γνώμη
ανέφικτο = απραγματοποίητο
ακατάπαυστα = ασταμάτητα
εμψυχώσει= ενθαρρύνει

Β 6. ανέφικτο ≠ εφικτό

γνώση ≠ άγνοια
ταπεινοσύνη ≠ εγωισμός , έπαρση
φυσικής ≠ τεχνητής
ελευθερίας ≠ σκλαβιάς , υποδούλωσης

Γ. Παραγωγή λόγου

«Η σημασία της σωστής γνώσης και χρήσης της μητρικής γλώσσας για τη ζωή των νέων»

Πρόλογος

Η αρνητική στάση πολλών μαθητών απέναντι σε γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται στο σημερινό σχολείο δεν είναι σπάνιο φαινόμενο στην εποχή μας. Το προφανές παράδειγμα είναι αυτό των γλωσσικών μαθημάτων , τα οποία , αν και βοηθούν τους νέους να γνωρίσουν σε βάθος και να χρησιμοποιούν σωστά τη μητρική τους γλώσσα , συχνά αποτελούν πηγή δυσφορίας , αντικείμενο αμφισβήτησης , ακόμη και απαξίωσης εκ μέρους πολλών μαθητών.

Κύριο μέρος

1° Ζητούμενο : Σημασία της γνώσης και χρήσης της μητρικής γλώσσας

- Ικανοποιεί την ανάγκη έκφρασης και επικοινωνίας
- Συντελεί στην ομαλή κοινωνικοποίηση
- Αποτελεί στοιχείο πνευματικής καλλιέργειας
- Στηρίζει τον πολιτισμό και την εθνική ταυτότητα

2° Ζητούμενο: Τρόποι βελτίωσης της γλωσσικής αγωγής από το σχολείο

- Οργάνωση του γλωσσικού μαθήματος
- Επικοινωνιακή προσέγγιση της γλώσσας κα αποφυγή της απομνημόνευσης
- Έμφαση στον προφορικό λόγο κα την έκφραση
- Ανάπτυξη της φιλιαναγνωσίας
- Βελτίωση μέσων και μεθόδων (βιβλία , βιβλιοθήκες , οπτικοακουστικά μέσα κ.α.)
- Συνεχιζόμενη γλωσσική κατάρτιση των εκπαιδευτικών.

Επίλογος

Συμπερασματικά , η μητρική γλώσσα επηρεάζει καθοριστικά τη γλωσσική , νοητική και ψυχική ανάπτυξη του ανθρώπου και καλλιεργεί την εθνική συνείδηση. Το επίπεδο ανάπτυξης του πολιτισμού μιας κοινότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την ποιότητα της γλωσσικής έκφρασης των μελών της . Για τον λόγο αυτό , η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας στο σχολείο πρέπει να κατέχει βασική θέση στην αγωγή του νέου.

ΕΥΚΚΛΕΙΔΗΣ